

ВМЕСТО УВОД – ОТКЛОНЕНИЕ!
МИДАТА И НЕЙНАТА ПЕРЛА,
ЕДИН БЪЛГАРСКИ ОТГОВОР НА ВЪПРОСИТЕ
ЗА ЕСТЕСТВЕНИТЕ ПЛОДОВЕ, ПОРОДЕНИ
ОТ КАЗУС НА ПОВЕЧЕ ОТ ВЕК

През 1905 г. – малко повече от четири години след влизането в сила на Германския граждански законник (BGB), в бр. 7 на немското списание „Вестник на немските юристи“ (Deutsche Juristen-Zeitung) в рубриката „Правна говорилня“ бил представен следният *казус* – авторът, таен съветник и професор по право, твърди, че го е прочел в някакъв вестник като истински случай, но не може да даде подробности. По-скоро става въпрос за хипотетичен, а не реален казус, който обаче е предизвикал през същата и следващата година изключително сериозни спорове сред немските юристи, които продължават и до днес в бележки под линия и са тема на изпитни въпроси „за напреднали“, разполагащи с 4 часа да дадат своя отговор.

И така. Мъж поканил жена на вечеря в скъп ресторант (в Хамбург), където тя поръчала ястие от стриди – вид миди, който се предлага като деликатес, невероятно търсен от ценители. След като поръчката била направена, на масата на вечерящите пред жената била поставена порция стриди. Когато започнала да се храни, отваряйки една от стридите, жената открила перла, която била образувана в мидата още преди нейното улавяне и сготвяне като ястие. Стойността на мидата, приведена в днешни пари, била около 1000 евро. Въпросът, който се поставя в казуса, е: чия е собствеността върху перлата?

В множеството публикации в Германия, търсеци *решение* на поставения въпрос, са били изразени и защитени почти всички възможни позиции:

- собствеността (в оригиналната версия) е на *мъжа*: защото той е направил поръчката на ястието в полза на жената, но е имал намерение да ѝ дари (предостави безвъзмездно) единствено мидата като храна, но не и перлата, чиято стойност като бижу надхвърля значително стойността на мидата като ястие (унищожаемост поради грешка в предмета);
- собствеността (в коментара от бр. 8 на същото списание) е на *жената*: защото тя я е получила по силата на сключения между мъжа и собственика на ресторанта договор в нейна полза (договор в полза на трето лице);
- собствеността (според статия в баварско специализирано издание) е на *собственика на ресторанта*: защото той е купил мидата от уловил я рибар, за което е заплатил съответната цена, като и двете страни по покупко-продажбата са знаели, че във всяка мида е възможно да има образувана перла (алеаторност на договора);
- собствеността (в публикация от друго списание) е на *рибаря*, уловил мидата: защото той я е „отвоювал“ от природата, като в мидата се е опредметил неговия труд, положен при упражняването на неговата дейност (завладяване).

Като оставям настрана множеството юридически въпроси, които могат да бъдат повдигнати във връзка с така представения казус (касаещи вещноправни понятия като безстопанствена вещ,

изгубена вещ, съкровище, завладяване, собственост върху отпадъци, съгласие, вещноправно действие на договора, кауза и алеаторност на договора, основание за нищожност и пр.), по-долу бих искал да разгледам само един **проблем**: *дали перлата може да бъде разглеждана като естествен плод на мидата и прилагат ли се по отношение на нея правилата за естествените плодове на една вещ?*

Моят отговор на този въпрос е положителен, а аргументите ми за това са следните.

При провеждането на анализа по-долу ще изхождам изцяло от българското законодателство, въпреки че казусът е представен в Германия и предлаганите за него решения са се основавали на Германския граждански законник (ГГЗ). Това, разбира се, няма да ми попречи да представя съвсем накратко някои от текстовете на ГГЗ, които нямат аналог в действащото българско законодателство, но касаят повдигнатия и формулиран по-горе въпрос.

Нека започнем от **дефинициите** за естествен плод.

В отменения *Закон за имуществата, собствеността и сервитутите* са съществували следните разпоредби:

„Естествени плодове съ тия, които прямо произхождат от вещта, съ или безъ съдействието на човека, като житото, сеното, дърветата, разплода на животните и произведенията на рудниците и кариерите“ (чл. 74, ал. 2 ЗИСС);

„Граждански плодове съ тия, които се получават по случай на вещта, като напримеръ лихвите на парични суми и периодическите платежи на пожизнена или вечна рента“ (чл. 74, ал. 3 ЗИСС).

При действието на посочената разпоредба плодовете са били дефинирани като „ония стопански произведения, които една вещ дава съобразно с нейното предназначение и без да накърни субстанцията ѝ, било непосредствено (естествени плодове), било благодарение на едно правоотношение, учредено с оглед на получаването на тия произведения (граждански плодове)¹.

Плодовете се дефинират и като „такива допълнителни вещи, които се намират в такава зависимост, че те се получават от главната вещ (вещ-майка) периодично, без да се наруши субстанцията на вещта майка“². Посочено е, че производството на плодовете може да се извършва естествено по един физиологичен път „било със съдействие на човека или без негово съдействие“ (естествени плодове) или „по пътя на една правна сделка, която се отнася до тези вещи“ (граждански плодове). Естествени плодове са „онези, които вещта дава по силата на своите физически качества – жито, грозде, овощия и пр.“³

В действащия *Закон за собствеността (ЗС)* липсва дефиниция за плод. В чл. 93 ЗС плодовете са посочени като вид добив от вещта, наред с прираста⁴ и наема⁵. В правната доктрина плодовете се

¹ Вж. **Диков, Л.** Курс по българско гражданско право. Том I. Обща част. С. 1936, с. 296. Авторът изрично посочва, че съкровищата не са плод.

² Вж. **Бъров, Д.** Учебник по гражданско право с увод в правото. Свищов, 1948, с. 200.

³ Вж. **Апостолов, Ив.** Основни начала на гражданското право. Лекции на проф. Ив. Апостолов. С., 1946, с. 114.

⁴ Прирастът се дефинира като „доход, който една вещ може да даде вследствие на извършването на определени биологични процеси в нея, увеличаващи стойността ѝ“. Вж. **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял II. С., 2001, с. 295. При възприемането на тази дефиниция като прирастът биха били разглеждани и част от плодовете – органичните естествени плодове преди отделянето им. За дефинирането на прираста като „увеличаване на теглото и стойността на вещта вследствие на биологически процеси в нея“ вж. **Павлова, М.** Гражданско право – обща част. С., 2002, с. 399.

дефинират най-често като движими вещи, които се отделят от вещта майка, „без да се засяга съществено нейната цялост“⁶. Друга дефиниция, дадена в българската правна доктрина за плодовете, е следната: „доходи, които се състоят във вещь, отделена от една друга вещь като нова, без тази последната да се изменя съществено“⁷. Цитира се и дефиницията на § 99 от Германския граждански законник: „[п]лодовете на една вещь са както произведенията (Erzeugnisse) на тази вещь, така и други добиви (Ausbeute), които се получават от нея съобразно предназначението ѝ (ihrer Bestimmung gemaess)“⁸.

Ако плододаващите вещи могат да бъдат както движими, така и недвижими, *естествените плодове* винаги са движими вещи. За разлика от естествените плодове („плодове в натура“), т.нар. граждански плодове („плодове в пари“) не са вещи, а вземания – доходи, получавани въз основа на облигационни отношения във връзка с използването на вещта (най-типичните примери са наемът и лихвата). Тук ще разгледам единствено естествените плодове.

От своя страна, естествените плодове се разделят на органични и неорганични произведения. *Органичните произведения* се дефинират като „движими вещи, които се отделят от вещта майка в резултат на биологични процеси“⁹, които протичат в нея¹⁰. Като примери се посочват: роденото от кравата теле (приплод от животни), снесеното от кокошката яйце, плодовете на овощното дърво. Като неорганични произведения¹¹ се третираат добиваните от една вещь вещества, при извличането на които бавно и постепенно се засяга целостта на вещта. Като такива се посочват: добиваните от мината въглища и руди, както и добиваните от кариерите пясък и камъни.

По правило органичните произведения (органичните плодове) са свързани с плододаващи вещи, които са биологични организми – растения и животни, докато неорганичните произведения (неорганичните плодове) се свързват с вещи от неживата материя¹². Това обаче не следва да се приема като абсолютно разграничение. Напълно възможно е от едно растение в рамките на продължителен период от време да се извлича определено вещество, при което бавно и постепенно се засяга целостта на това растение. Това вещество също следва да се разпознава като естествен плод. Тук ще разгледам именно органичните естествени плодове, към които причислявам и образуваната в мидата перла.

⁵ Който в правната доктрина последователно се определя като „граждански плод“.

⁶ Вж. **Павлова, М.** Гражданско право – обща част, с. 398.

⁷ Вж. **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ, с. 294.

⁸ Вж. **Джерев, Ал.** Гражданско право. Обща част. С., 2012, с. 315. Авторът причислява към естествените плодове „произведенията на земята (зърно, сено, плодове), от животни (приплод, яйце, мляко, вълна), от гората (редовна сеч и окастрени клонови), произведенията на мините и кариерите и др. подобни“. Вж. също **Планиол, М.** Елементарно ръководство по гражданско право. Имущества, владение, собственост, сервитути. С., 1920, с. 316.

⁹ В **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ, с. 295, се посочва – „в резултат на биологично развитие“. Тук възприемам израза „в резултат на биологични процеси“, тъй като е по-широк и обхваща случаи, които не са „резултат от биологично развитие“. Именно такъв е случаят с перлата в мидата. Това ще бъде посочено по-долу.

¹⁰ Вж. **Павлова, М.** Гражданско право – обща част, с. 398.

¹¹ Наричани още „стопански придобив“. Вж. **Диков, Л.** Курс по българско гражданско право, с. 297.

¹² В **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ, с. 295, неорганичните произведения са свързани само с недвижимите имоти: те „се получават чрез експлоатацията на недвижим имот“. Авторът посочва, че неорганичните произведения „се приравняват на плодове“, тъй като при извличането им не се вижда осезателно да се посяга върху целостта на вещта.

Именно органичните естествени плодове са исторически първата категория, с която е било свързвано понятието за плод¹³, което впоследствие е било разширено, за да обхване и неорганичните естествени плодове¹⁴, както и гражданските плодове.

Като изхождам от представените дефиниции, бих искал да обособя няколко съществени характеристики, които определят една част от вещта като възможен неин плод. Тези *характеристики* на органичните естествени плодове са следните:

– възниква като част от вещта *в резултат на естествени (природни) процеси*, протичащи във вещта като биологичен организъм (вещ, която е растение или животно): плодовете на дърветата, млякото на кравите, приплода на животните. Повечето от плодовете се отделят от плододаващата вещ естествено, при наличието на определени условия: температура, светлина, храна, вода и пр. Поддържането на тези условия е част от действията по управление (поддържане) на вещта. Образуването, зреенето и отделянето на плодовете са вътрешно присъщи на съответната вещ, която по естеството си може да дава плодове. В случаите, когато една вещ може да даде само един плод, при което по необходимост умира, няма да е налице плододаване, а фактическо разпореждане с вещта – използването на вещта с оглед отделянето на подобен „плод“ ще представлява не действие по нейното ползване, а действие на разпореждане с нея;

– ако има човешка намеса при произвеждането на плодовете, тя се ограничава до поддържане или стимулиране на естествените процеси, които водят до създаването на плода: медът на пчелния рояк, копринените нишки на копринените буби. В исторически план т.нар. плодове в натура (които днес свързваме с „естествените плодове“) са били разделяни на „естествени“ и „индустриални“ – разделение, което впоследствие е било обявено за „безполезно“. При разграничението между естествените и индустриалните плодове се е посочвало, че „първите са тия, които се получават без обработване, а вторите – които изискват човешки труд“¹⁵. Тоест разграничението е било именно с оглед на „изискването за човешки труд“¹⁶. Сливането на двете понятия и отпадането на разграничението посочва, че и в двата случая следва да се приеме, че са налице естествени плодове (прилага се един и същ правен режим).

¹³ За дефинирането на плодовете по римското право като „органическите произведения на една вещ, които се получавали редовно при експлоатацията на същата, без да се измени нейното стопанско предназначение“, вж. **Андреев, М.** Римско частно право. С., 1993, с. 209–210. Вж. също **Базанов, И.** Курс по римско право. Том I. С., 1940, с. 183.

¹⁴ Вж. **Василев, Л.** Гражданско право. Обща част. С., 2000, с. 229: „Напоследък понятието за плодове се разширява значително. Неговите рамки се определят по такъв начин, че то обхваща и редовния добив, който накърнява и субстанцията на вещта. Така например камъните, които се извличат от една кариера, биват окачествявани като плод от нея, въглищата и рудите, които се изкопават от мините, биват окачествявани като плод. Поради това, че извличането на добиви от кариери, рудници, мини се извършва сезонно и постепенно, без да се унищожава наведнъж или бързо субстанцията на самата кариера или на подземните богатства, практиката ги третира като плодове“. Подобно разширяване на плодовете налага и съвременното развитие на биотехнологиите.

¹⁵ Вж. **Планиол, М.** Цит. съч, с. 316. Под линия е посочена дефиницията на чл. 583 от Френския граждански кодекс, според който индустриални плодове са тия, които се добиват от имота чрез обработване.

¹⁶ Разделението на естествените плодове на органични и неорганични в известна степен отчита разликата именно между естествените и индустриалните плодове, тъй като добиването на полезни изкопаеми по правило е свързано с обработване на вещта майка.

Днес е възможно все по-масовото прилагане на специални технологии, които да водят до по-голяма плодовитост на вещта или до култивирането на специални качества на плодовете. Прилагането им обаче няма да се отразява върху вещноправния режим на последните – те ще се придобиват от собственика на плододаващата вещ, независимо от това кой прилага технологията и каква е нейната стойност¹⁷ (в този случай не е налице преработване на вещта майка, тъй като при преработването се осъществява такова въздействие върху вещта, при което последната се използва като материал за създаването на нова вещ). Получените при прилагането на подобни технологии плодове ще продължават да бъдат част от вещта до отделянето им, а след това – при липса на учредено право на ползване, ще са собственост на собственика на плододаващата вещ. Възможно е да съществува специална технология за отделяне на плодовете (например при отделянето на вълната на овцете), която обаче сама по себе си също няма да променя собствеността върху плодовете (чл. 93 ЗС). Единствено преработването на плодовете след тяхното отделяне би могло да доведе до придобиването им от лицето, което прилага технологията, но само при предпоставките на чл. 97 ЗС.

– *може да бъде отделен от вещта, без това да наруши цялостта на последната и способността ѝ да бъде използвана по предназначение.* За разлика от „прираст“, който води до увеличаване на определени физически параметри на вещта – теглото на животното, дължината и обема на растението и пр., плодовете са такива части от вещта, които се характеризират със своята относителна самостоятелност или обособимост. От биологична гледна точка тези плодове имат за предназначение да осигурят възпроизводството на растението (например семената), да продължат съответния животински вид (например раждането на животно) или да осигурят храна на други животни (например млякото, което дава една крава). Повечето от плодовете се изграждат от вещта майка именно за да се отделят от нея (плодовете на овощните дървета са начин за разпространение на растенията), но това не е задължително. Така например вълната на овцете не се създава от животното, за да се отдели от него, но едновременно с това има биологични процеси, които водят до опадане на част от нея при повишаване на температурите, в които живее животното. За да се запази полезността и високата стойност на вълната, тя се отделя в резултат от прилагането на допълнителни технологии, без обаче това да разрушава естеството ѝ на плод;

– събирането му става по повод използването на плододаващата вещ с оглед на нейното (уговорено или фактическо установено) *предназначение*.¹⁸ Отпадъците от биологична гледна точка могат да представляват плодове от юридическа. Такива са например: гуаното на отглежданите за това прилепи, отровата на отглеждани с тази цел змии, частично разградените от стомашните

¹⁷ Без значение за придобиването на собствеността върху плодовете от собственика на вещта майка е и обстоятелството, че използваната технология е патентована, например с оглед създаването на генетично модифицирано растение, чиито семена могат да оплодят чужди растения. При липсата на специална разпоредба в обратен смисъл, прилагането на чл. 93 ЗС ще прави неоснователна всяка претенция на притежателя на патента към плодовете на съседния имот, основана на обстоятелството, че те са произведени благодарение на технологията, вложена в семената на неговите растения (аргументът на последния е, че тези плодове нямаше да могат да се произведат „естествено“, „без човешка намеса“, „без обработването“, съдържащо се в приложената и патентована технология).

¹⁸ За значението на предназначението на вещта при определяне на нейните плодове още в римското право вж. **Базанов, И.** Цит. съч, с. 183: „[н]е всяко органическо произведение на вещта е било гледано като плод, а само такова, което тя е давала съобразно със стопанското си предназначение“. С това се обосновавало твърдението, че повалените от бурята дървета не са плодове, на които има право ползвателят, а те остават собственост на собственика на земята.

киселини на цибетката кафеени зърна. Когато те имат полезна стойност, собственикът на вещта може да се разпорежда с тях като вид плодове от неговата вещ: възможно е учредяване на право на ползване (плодоползване) върху вещта именно с оглед на това нейно специфично предназначение. Възможно е една вещ да бъде използвана по напълно различен и непознат в природата начин, в резултат на което да произвежда определено полезно за хората вещество (което например е особено ценно при производството на козметични или лекарствени продукти).¹⁹ Така например организъмът на едно животно може да произвежда антитела, които могат да бъдат използвани при изготвянето на ваксини, или клетъчни линии, които могат да имат благоприятно въздействие върху определени заболявания при хората. В този случай произвежданите с помощта на биотехнологиите вещества също следва да бъдат разглеждани като плодове на съответните вещи, макар и произвеждането им да е стимулирано и манипулирано от човешки технологии.

Отпадъците, които изхвърля биологичният организъм на едно животно, не винаги са отпадъци и от юридическа гледна точка. Напротив, от юридическа гледна точка те могат да бъдат плодове на тази вещ. Напълно възможно е определени отпадъци да имат стойност за собственика на животното и те да бъдат разглеждани от него като полезни вещи, от чиято собственост той не желае да се отказва. Докато не е извършен отказ от правото на собственост върху отпадъците, които отделя едно животно – а този отказ може и най-често се извършва конклюдентно (чрез изоставяне, чрез изхвърляне и пр.), те продължават да бъдат собственост на собственика на животното. Когато последният предварително е предприел определени действия, от които е видно, че той ще събира и съхранява (оползотворява) отпадъчни продукти от биологичните процеси в организма на притежаваното от него животно, определено липсва воля за извършване на отказ от право на собственост върху тези продукти, които следва да се подчинят на режима на чл. 93 ЗС и да се третират като плодове, които с отделянето им стават собственост на собственика на основната вещ.

Образуването на *перла* в мида е естествена реакция на мидата на попаднала във вътрешността ѝ песъчинка или друга твърда частица. Тя започва да дразни мидата и ако не успее да изхвърли частицата, тя започва да отделя специално вещество, наречено седеф, което обгражда дразнещата я частица слой по слой в продължение на години. Така след известен период от време се получават така наречените перли (бисери). Този процес в природата се случва случайно и неконтролируемо, без да представлява нещо, което е вътрешно присъщо за биологичните процеси в мидата. Създаването на перли е по-скоро изключение, което не е част от биологията на всяка мида, а представлява продукт от нейната естествена реакция на определени специфични дразнения от външната среда. Този процес обаче може да бъде манипулиран от човека. Култивирането му става, като се изваждат мидите от нормалната им среда, ръчно се поставя твърда частица в раковината и се връщат обратно във водата, след което се изчаква да се образува перла.

¹⁹ В този смисъл вж. аргументацията в *Диков, Л.* Курс по българско гражданско право, с. 296, под линия, за даване на преимущество на икономическия пред органическият критерий при дефиниране на плодовете: цитирани са Кип, „според който трябва да се отхвърли всеки обективен критерий при определяне съдържанието на понятието плодове и да им се даде относително икономическо значение“, както и Петражицки, според който „плодовете не представляват една автономна цялост в обективен смисъл, защото качеството плод се определя от субективното отношение на човека към вещта“. Авторът заключава: „[п]лодовете са онези произведения, които според определена личност представляват редовен придобив от вещта“.

Първият въпрос е: дали изобщо перлата е част от мидата или съставлява напълно отделна вещ, спрямо която следва да се прилага отделен правен режим? Смятам, че перлата е част от мидата, а не самостоятелна (отделна) вещ, тъй като ценното в перлата не е твърдата частица, попаднала в мидата, а изграденото от самата мида седефено образувание. Перлата е образувана в резултат на естествени процеси на биологична реакция от страна на мидата и винаги е трайно прикрепена към мидата, тя е част от нейния организъм. Перлата се състои от вещества, отделени от мидата. В този смисъл, въпреки специфичната и отличаваща се от останалата част на мидата структура, перлата не може да бъде разглеждана като самостоятелна вещ, „затворена“ в раковината на мидата.

Като част от мидата, перлата се характеризира с няколко специфики:

- на първо място, *перлата има много по-висока стойност от стойността на мидата*. Разликата започва от предназначението на двете вещи. Мидата се използва по правило като вид храна – потребима и заместима вещ. Перлата се използва, по правило, като вид украшение – непотребима и незаместима вещ. Това поставя основния въпрос: възможно ли е перлата, предвид нейното особено предназначение и стойност, да бъде разглеждана като естествен плод на мидата? Или по-общо зададен, въпросът би бил: възможно ли е плодът да има значително по-висока стойност от плододаващата вещ? Смятам, че няма пречка за наличието на подобно различие в предназначението и стойността и че такова различие няма да променя естеството на отделената вещ като плод по смисъла на чл. 93 ЗС. Близък до перлата е примерът с кафеените зърна, които са частично разградени от стомашните сокове на цибетката. Те също имат напълно различно предназначение и стойност от предназначението и стойността на цибетката като вещ. Разликата между двата примера обаче е такава, че ако от една мида могат да бъдат „събрани“ перли еднократно, след което тя не може да се използва за същата цел, то цибетката може да бъде използвана многократно за произвеждането на частично разградени кафеени зърна. Според мен тази разлика не е определяща за разпознаването на една вещ като плод на друга;
- на второ място, *перлата е изключение в живота на мидата*. Тя не е част от естественото биологично съществуване на мидата и не се развива освен в случаите, когато са налице определени специфични обстоятелства – попадането на твърда частица в мидата, която не може да бъде изхвърлена от нея. Не всяка мида изгражда перла. Става въпрос по-скоро за аномалия, за реакция срещу нещо, което затруднява и уврежда мидата²⁰.

Тук възниква противоречие с част от посочените по-горе дефиниции за плодове, които акцентират върху „редовността“, „периодичността“ на плодовете²¹. Според тях „[п]лодовете са онези

²⁰ Следва да се има предвид и съществуващият в биоправото спор относно възможността за притежаване на вещества, представляващи от юридическа гледна точка биологични отпадъци, включително туморни или дегенерирани клетки, които могат да бъдат използвани във фармацевтичната индустрия при производството на лекарствени продукти. Вж. подробно *Ставру, Ст.* Видения в Кутията на Пандора. Книга първа. Юридическа митология на човешкото тяло. Флукуации на правосубектността. С., 2014, с. 83–86.

²¹ Вж. *Перетерски, И., В. Краснокутски, Е. Флейшиц, И. Розентал, И. Новицки*. Римско частно право. С., 1952, с. 126: „[e]стествени плодове са се считали преди всичко органическите произведения на вещите, постоянно и редовно получавани от експлоатацията на плодоносните вещи, без да бъде изменено тяхното стопанско предназначение както в растителния (зеленчукови градини, дървета), така и в животинския свят (вълна, мляко)“. Вж. също *Girard, P.* История и система на римското право. Част I. История, лично и вещно право. С., 1913, с. 368: плодовете са „вещи, които една друга вещ произвежда и възпроизвежда периодически по силата на своето предназначение“. Именно тъй като не е редовен

произведения, които според определена личност представляват редовен придобив от вещта²². Същото виждане за „редовния характер“ на плодовете е подкрепено и с твърдението, че плодовете „се получават периодично“: „[з]апазването на субстанцията на вещта трябва да се разбира така, че не се касае само за еднократно произвеждане на плодове, а периодично и постоянно“²³. Струва ми се, че изискването за „периодичност“ не е част от характеристиките на плода от една вещ. Акцентът, който правят посочените автори, е свързан не толкова с „редовността“ на плододаването, колкото с това, че не се нарушава целостта на вещта и способността ѝ да бъде ползвана по предназначение²⁴. Смятам, че не трябва да се изключва възможността плодовете да бъдат резултат и от протичането на биологични процеси във вещта майка, предизвикани от специфични и дори изключителни обстоятелства.

Реакцията на мидата на попадналата в нея твърда частица не е периодично случващо се събитие в нейния живот. След като перлата бъде извадена от мидата, последната може да бъде използвана като вид храна, но не и за произвеждането на нова перла. В същото време обаче произвеждането на перлата е естествена за всяка мида реакция и представлява част от възможните биологични процеси, които протичат в мидата при поддържането на нейното съществуване (включително при самосъхраняването ѝ като вещ). Макар и перлата да не е произведена от „биологичното развитие“²⁵ на мидата, тя е продукт на протичащи в нея „биологични процеси“²⁶. В този смисъл според мен

доход, на съкровището в римското право се отрича статусът на плод: „[с]ъкровището никога няма да стане плод, защото не е редовен доход от земята“. Вж. *Базанов, И.* Цит. съч, с. 183. Струва ми се обаче, че не това е основното възражение срещу причисляването на съкровището към плодовете. Дефиницията за съкровище, съдържаща се и в действащото българско законодателство (чл. 91, ал. 1 ЗС: „заровените в земята, зазиданите или скрити по друг начин вещи, собственикът на които не може да бъде открит“), предполага, че то е скрито от неговия собственик във вещта (друг е въпросът дали вещта, в която е скрито съкровището, може да бъде само недвижим имот или и движима вещ), а не е резултат от протичащи във вещта биологични процеси. Съкровището не е съставна част на вещта, в която е скрито. За изискването плодовете да бъдат съставни части от вещта майка вж. *Girard, P.* Цит. съч., с. 368, както и *Karl Ritter von Czychlarz* Учебник по римско право. С., 1921, с. 83.

²² Вж. *Диков, Л.* Курс по българско гражданско право, с. 296, под линия.

²³ Вж. *Бъров, Д.* Учебник по гражданско право с увод в правото, с. 200. Вещите, които се получават от друга вещ, които нямат периодически характер, се обозначават като „приходи“ от вещта, които не са плодове – приходите са дефинирани като „оня вещи, които се получават, от друга вещ, но не периодически и при това повече или по-малко намаляват субстанцията на вещта майка“. Струва ми се, че това обособяване на приходи вещи от „вещта майка“, които са различни от плодовете и не са прираст, води до обособяване на нова правна категория, която не се различава съществено от естествените плодове и поради това следва да бъде реинтегрирана в понятието за естествени плодове. Изискването за периодичност се съдържа и в дефиницията на чуждестранни автори, които са били преведени на български език и са служили при създаването, тълкуването и прилагането на българските текстове.

Вж. *Планиол, М.* Елементарно ръководство по гражданско право. Цит. съч, с. 315, където плодовете са дефинирани като „произведенията, които една вещ може да даде през правилни промеждутъци от време, без да се намали нейната собствена субстанция“. В тази дефиниция, като допълнение към периодичния характер на плодовете, е посочено и наличието на „правилни промеждутъци от време“ между моментите, в които вещта дава плодове. Това е твърде тясно понятие за плодове, което отговаря може би най-вече на начина, по който плододават овощните дръвчета, но не и останалите плододаващи вещи. За дефиниране като „естествени плодове“ на „всички произведения на вещта (онова, което вещта, без вреда за субстанцията си създава)“ вж. *Тур, А.* Гражданско право. Обща част. С., 1932, с. 45.

²⁴ Това става особено ясно при *Бъров, Д.* Цит. съч, с. 200.

²⁵ За използването на този израз вж. *Таджер, В.* Гражданско право на НРБ, с. 295.

²⁶ Този израз е използва от *Павлова, М.* Гражданско право – обща част, с. 398.

перлата отговаря на характеристиките на плода като юридическо понятие, тъй като е резултат от процеси, които протичат в самата вещ, независимо от това, че тези процеси са предизвикани от външни дразнение, имащи инцидентен и изключителен характер. След като така създадената част от мидата може да бъде отделена от нея и след отделянето да бъде използвана като самостоятелна вещ със собствена стойност и предназначение, то тази част следва да се разглежда като плод и да се подчинява на съответните юридически правила.